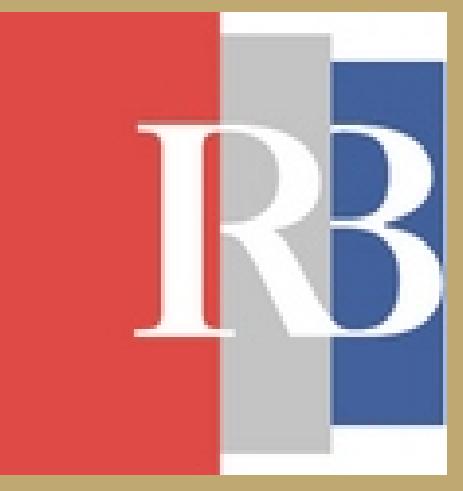

DRVO ŽIVOTA

MEHANIZMI OTPORNOSTI: KAD TUMOR UZVRATI UDARAC

Nikolina Stojanović & Lidija Vuković

Zavod za molekularnu biologiju, Laboratorij za genotoksične agense

Otpornost tumorskih stanica na citostatike je glavna prepreka uspješnom liječenju tumora.

Kako tumor uzvrati udarac?

Otpornost na citostatike može biti primarna (urođena) koja je nastala tijekom tumorigeneze ili sekundarna (stečena) koja se razvija tijekom terapije.

Mehanizmi stanične otpornosti na citostatike su različiti:

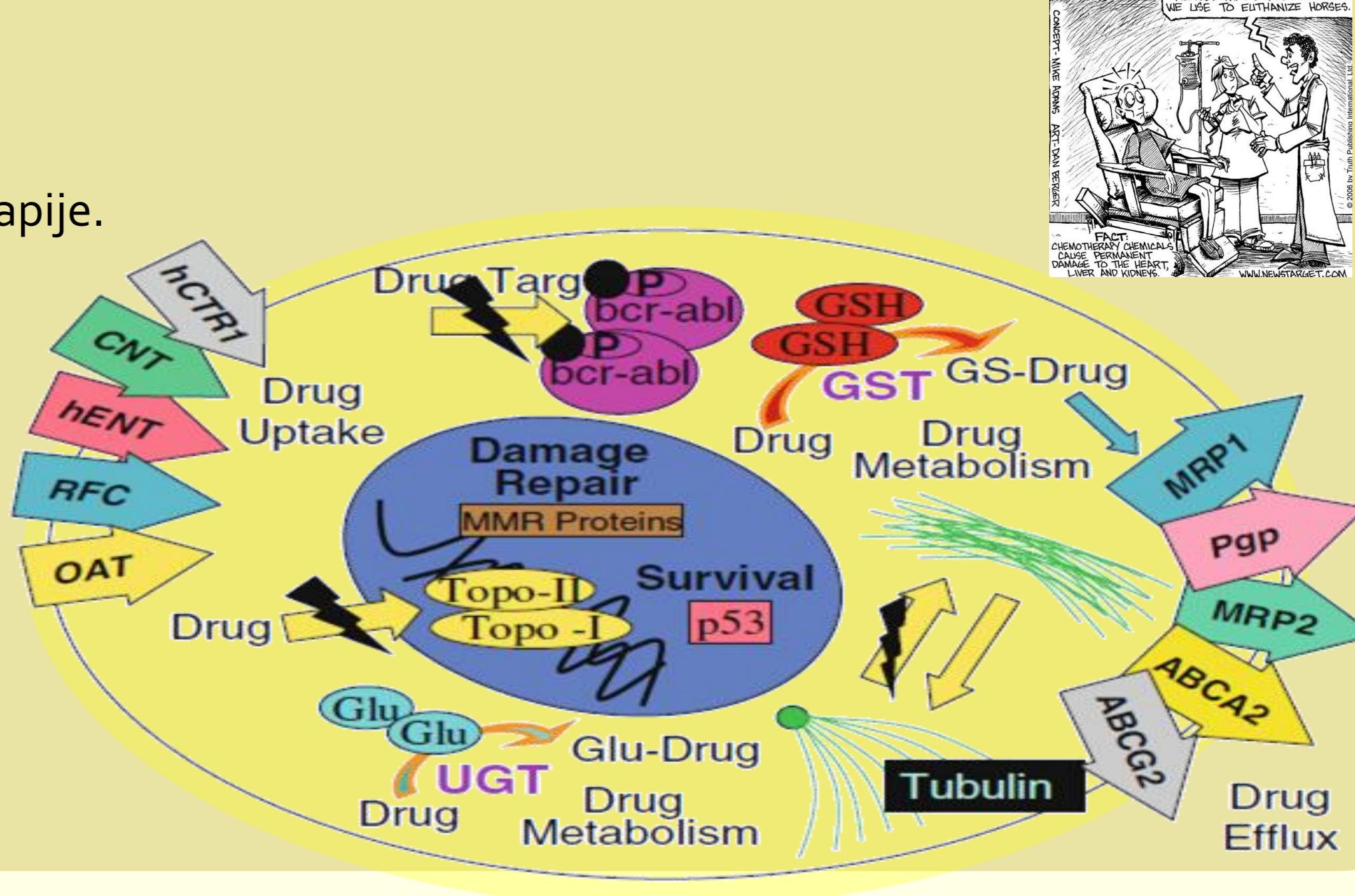
1. povećana adhezija na izvanstanični matriks putem integrina
2. smanjeno nakupljanje citostatika (zbog smanjenog ulaska citostatika u stanicu i/ili zbog pojačanog izbacivanja citostatika pomoću membranskih pumpi za izbacivanje)

3. smanjeno vezanje citostatika na ciljne molekule koje se može postići:

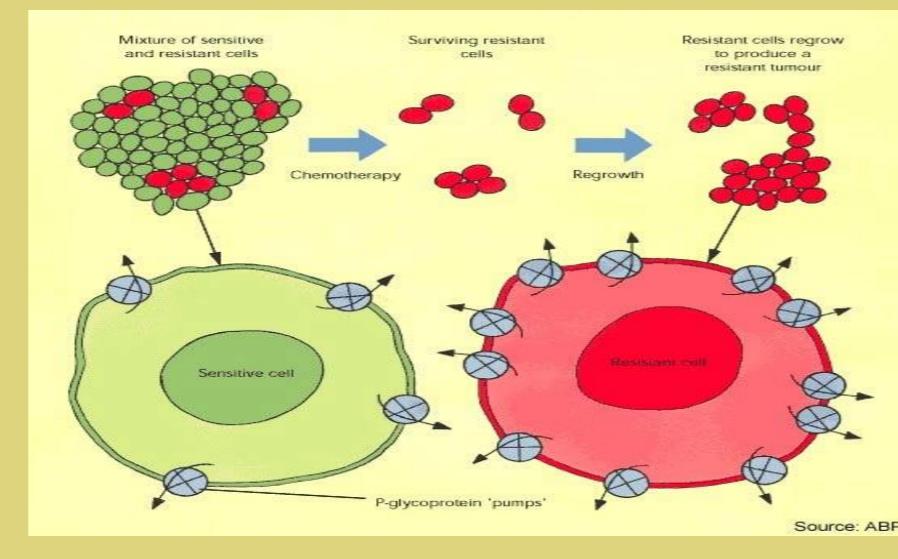
- smanjenom metaboličkom aktivacijom citostatika
- enzimatskom inaktivacijom citostatika metilacijom ili vezanjem na zaštitne molekule u citoplazmi (glutation)
- povećanom ekspresijom ili mutacijom ciljnih molekula

4. povećana sposobnost popravka i/ili tolerancije oštećenja u DNA

5. smanjena indukcija apoptoze (programirane stanične smrti).

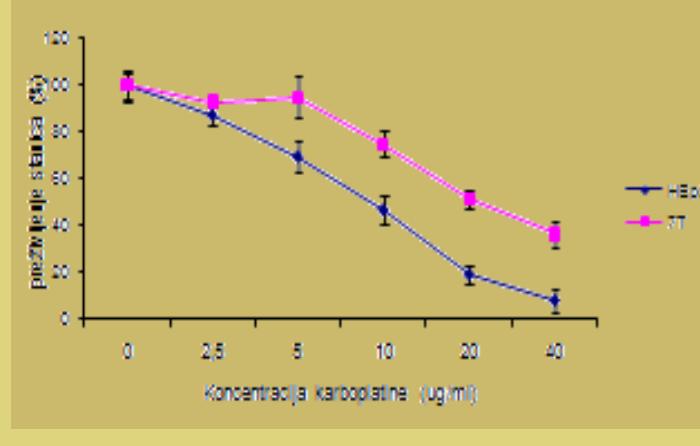

Mehanizmi stečene stanične otpornosti na citostatike proučavaju se na otpornim tumorskim staničnim linijama koje su dobivene postepenim izlaganjem stanica rastućim koncentracijama citostatika.

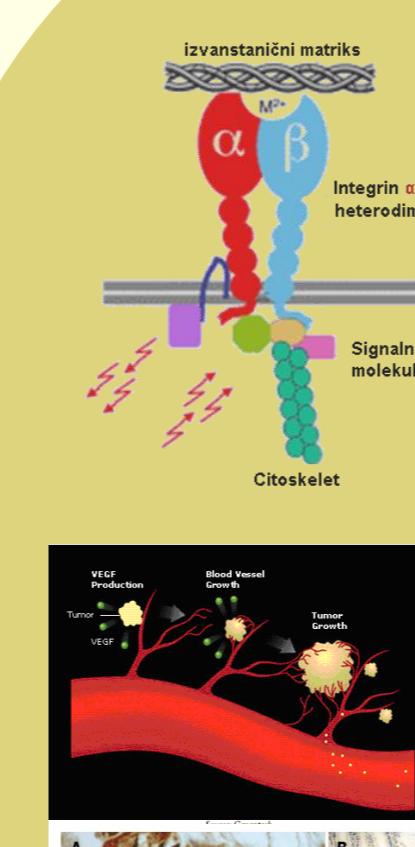
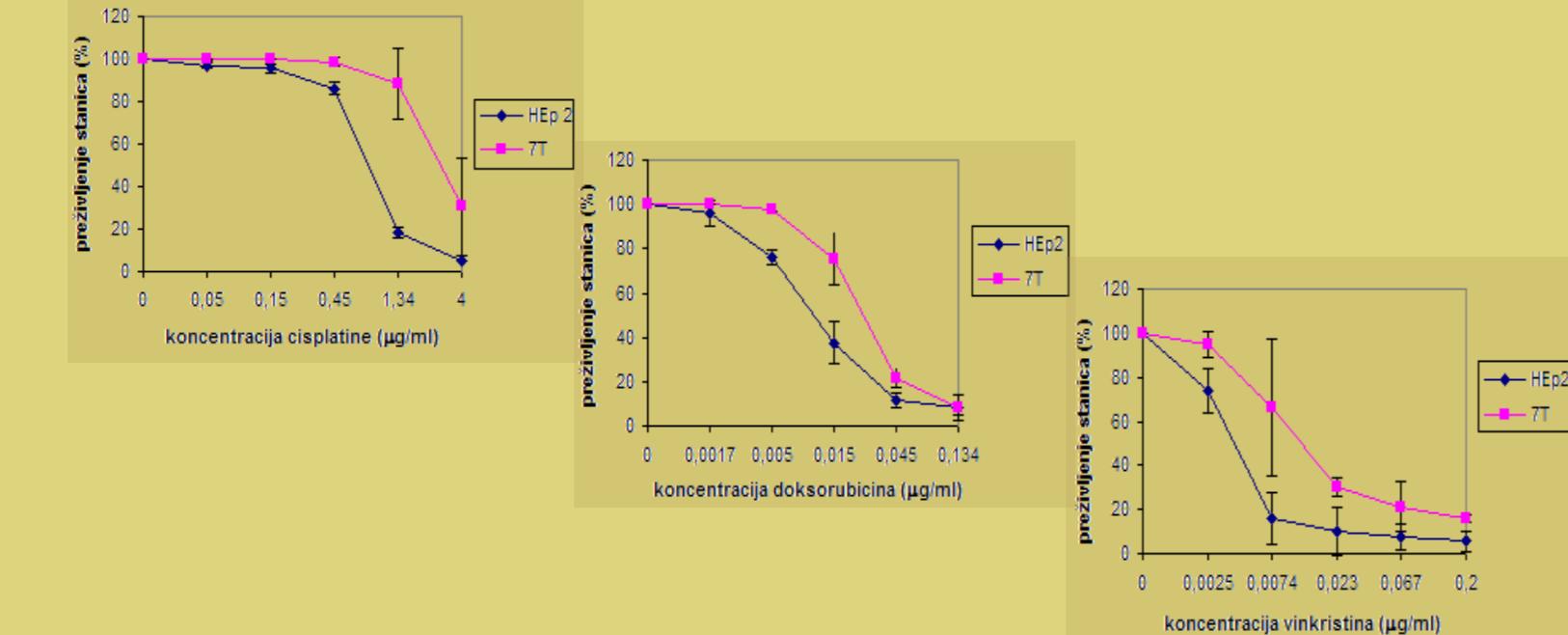

Molekularni mehanizmi stanične otpornosti na karboplatinu

- 1 Otporne 7T stanice dobivene su postepenim izlaganjem roditeljskih HEp2 stanica ljudskog karcinoma grkljana rastućim koncentracijama karboplatine.

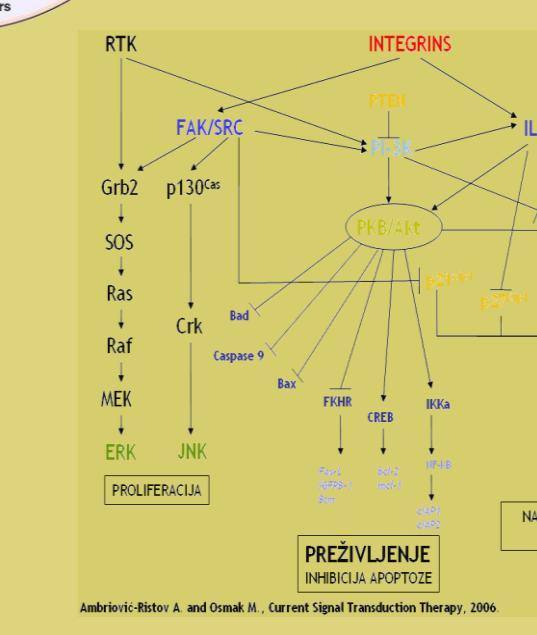
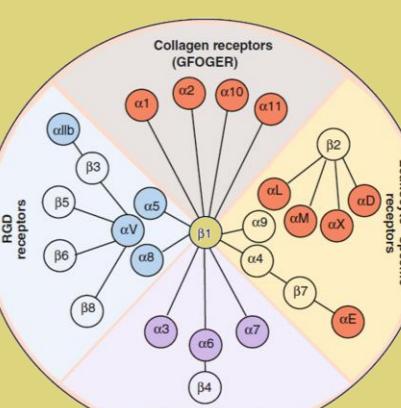

- 2 Otporne 7T stanice pokazuju križnu otpornost na različite citostatike.

Integrini su heterodimeri sastavljeni od dvije podjedinice: α i β . Do sada je otkriveno ukupno 24 kombinacije heterodimerova, u kojima α podjednica tvore specifičnu vezu sa izvanstaničnim matriksom, dok β podjednica aktiviraju višestruku signalne puteve.

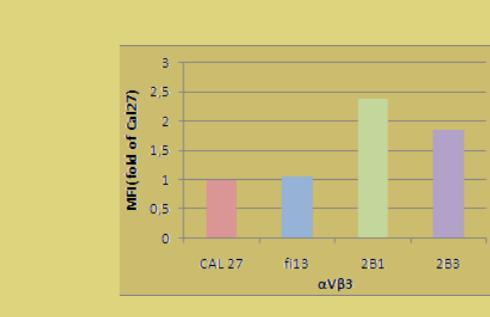
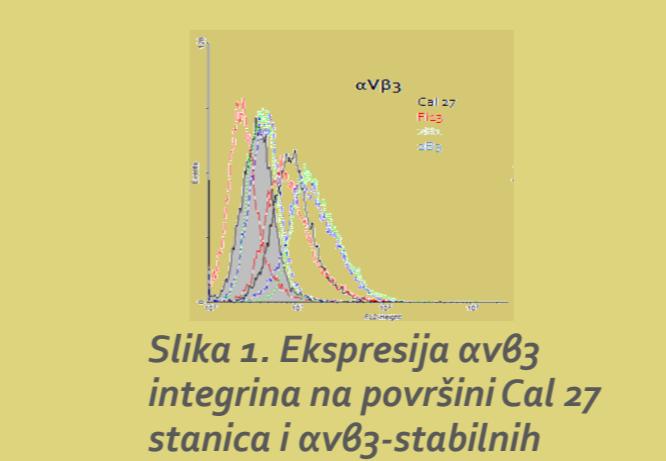
Vezanjem na proteine izvanstaničnog matriksa i na proteine na drugim stanicama, potiču niz signala koji reguliraju raznolike stanične procese poput rasta, diobe stanice, diferencijacije, pokretljivosti i preživljivanja.

U tumorskim stanicama redovito nalazimo promjene u ekspresiji integrina. I stanične otporne na citostatike često imaju promijenjenu ekspresiju nekog integrina s obzirom na izvorne tumorske stanice, neke od tih promjena imaju, a neke nemaju utjecaj na preživljivanje. Stoga su integrini prepoznati kao potencijalne ciljne molekule za terapiju tumora.

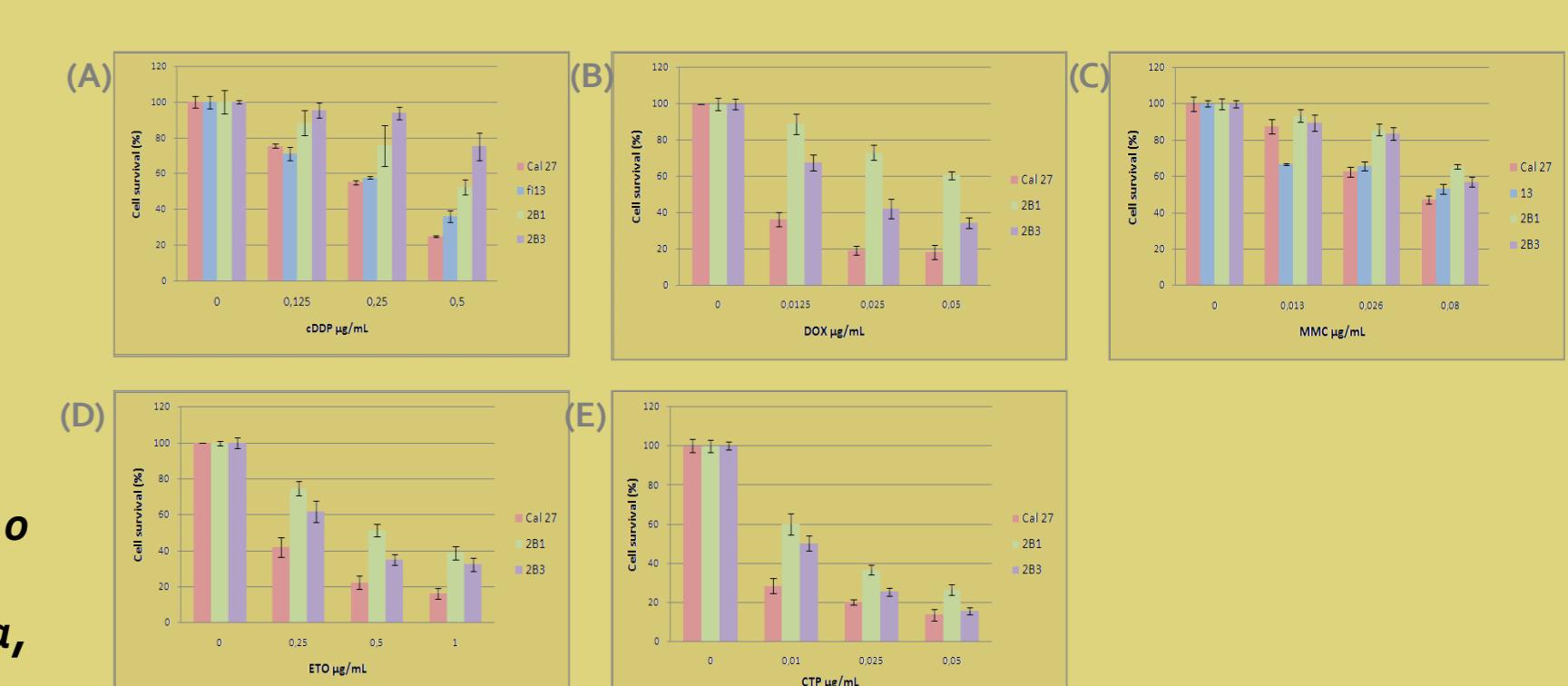
Povećana ekspresija integrina $\alpha\beta_3$ u stanicama karcinoma pločastog epitela jezika (Cal27) inhibira migraciju i osigurava otpornost na različite protutumorske lijekove

- 1 Odabir klonova 2B1 i 2B3 sa povećanom ekspresijom $\alpha\beta_3$ integrina dobivenih stabilnom transfekcijom Cal 27 stanica plazmidom koji sadrži gen za β_3 podjedinicu integrina napravljen je protočnom citometrijom.

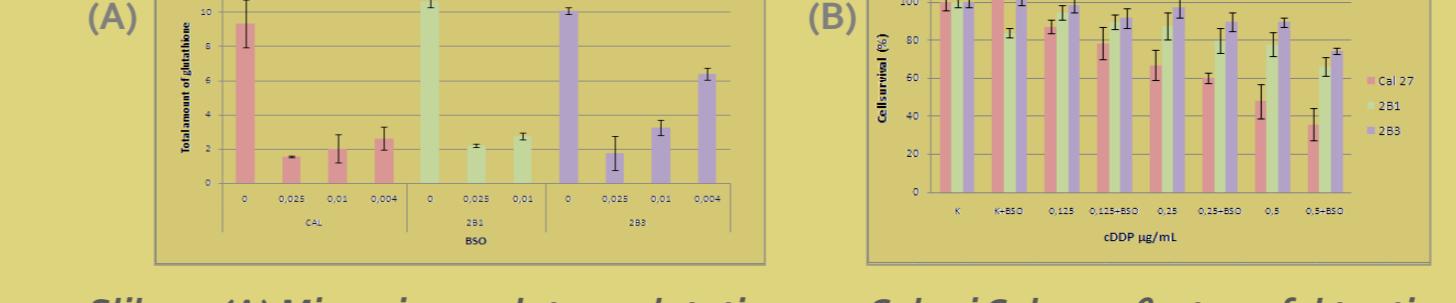
Tablica 1. Vrijednost fluorescencije dobivena vezanjem protutijela koja prepozna $\alpha\beta_3$ integrin za Cal 27 stanice i stabilne transfektante 2B1 i 2B3.

- 2 Cal27 stabilni transfektanti s povećanom ekspresijom integrina $\alpha\beta_3$ pokazuju povećanu otpornost na više različitih protutumorskih lijekova u usporedbi s roditeljskim Cal27 stanicama.

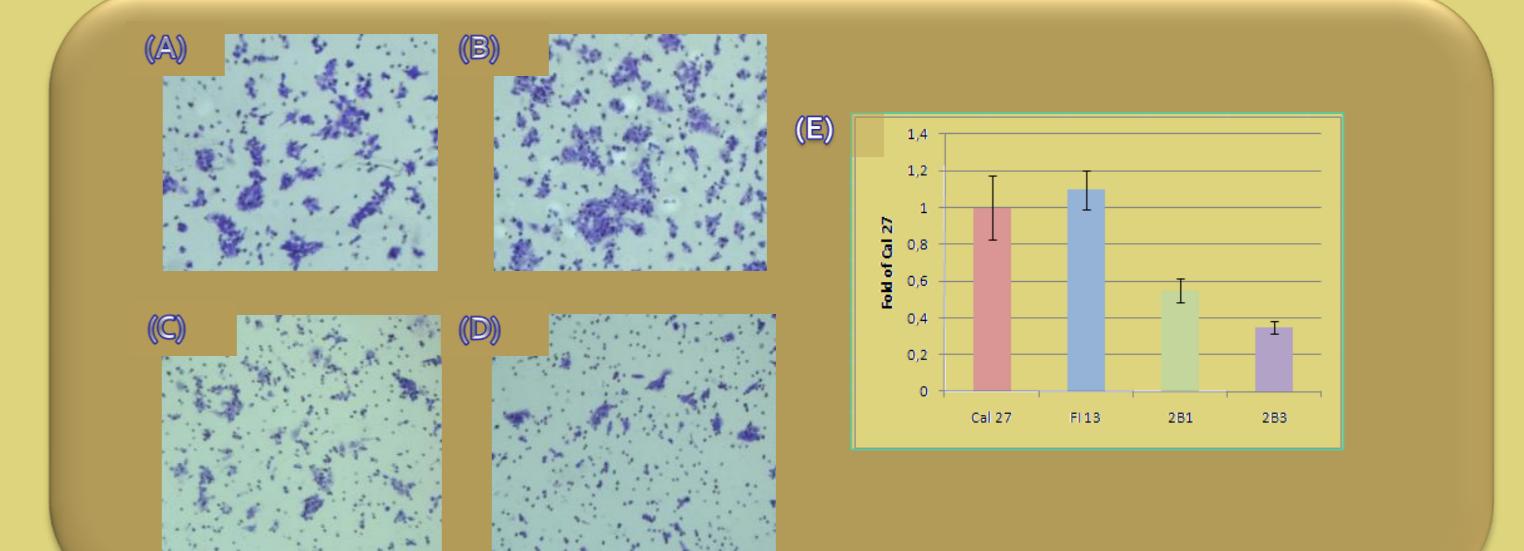
Slika 2. Osjetljivost Cal 27 i Cal 27- $\alpha\beta_3$ -stabilnih transfektanata na: (A) cisplatinu (CDDP), (B) doxorubicin (DOX), (C) mitomacin (MMC), (D) fluorouracil (5-FU), (E) etoposid (ETO). Citotskičnost je mjerena MTT testom nakon tretmana citotakom tijekom 72 sata.

- 3 Mechanizam otpornosti stabilnih transfektanata neovisno je o količini glutationa u stanicama jer je apsolutna količina glutationa u Cal27 stanicama i izoliranim klonovima jednaka, a inhibicija sinteze glutationa u stanicama tretiranjem butoninom sulfoksiminom (BSO) nije utjecala na osjetljivost stanica na cisplatinu.

Slika 3. (A) Mjerenje absolutnog glutationa na Cal 27 i Cal 27- $\alpha\beta_3$ transfektantima (vidljiv dose response na tretman s BSO-om). (B) Osjetljivost Cal 27 i Cal 27- $\alpha\beta_3$ -stabilnih transfektanata na cisplatinu (CDDP) nakon tretmana s 0,05 mM BSO-om. Citotskičnost je mjerena MTT testom nakon tretmana citotakom tijekom 72 sata.

- 4 Migracija Cal27 stanica i Cal27- $\alpha\beta_3$ stabilnih transfektanata pokazuje da povećanje ekspresije integrina $\alpha\beta_3$ inhibira migraciju, što ukazuje na integrinom $\alpha\beta_3$ posredovanu invazijsku potencijal.

Slika 4. Test migracije (A) roditeljskih Cal27 stanica, (B) kontrolnih stanica, (C) 2B1 i (D) 2B3- $\alpha\beta_3$ stabilnih transfektanata u Boyden komoricama. (E) Kvantifikacija relativne migracije Cal27- $\alpha\beta_3$ stabilnih stransfektanata u usporedbi s roditeljskim Cal27 stanicama.

Molekularni mehanizmi stanične otpornosti na citostatike su mnogobrojni i uzrokuju istovremenu otpornost na više različitih citostatika. Naša istraživanja koriste dva modela: (i) otporne stanice nastale obradom tumorskih stanica citostaticima in vitro te (ii) model stabilne transfekcije u cilju povećanja ekspresije molekula za koje se pretpostavlja da imaju ulogu u osiguravanju otpornosti na citostatike. Na ovaj način istražujemo mehanizme nastanka otpornosti s ciljem da se mogu bolje promišljati terapije postojećim citostaticima, ali i da se mogu identificirati nove ciljne molekule za terapiju tumora otpornih na citostatike.

Najljepše zahvaljujem:
dr.sc. Maji Osmak,
dr. sc. Anamari Brozović,
dr. sc. Andreji Ambrović-Ristov